

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum

2009. június

13. évfolyam 2. szám

INTERNET KAVALKÁD

Mi az, ami nélkül nem tudnánk élni? A felsorolásban bizonyára előkelő helyen szerepelne az internet, amelyen levelezünk, tanulunk, pénzügyeket intézünk, szállást foglalunk, repülőjegyet veszünk, könyvtárba járunk, beszélgetünk, vírusokat kapunk, barátkozunk és dühöngünk. Fájdalom: egy lakatlan sziget-re nem tudnánk magunkkal vinni.

A számtalan funkció mellett egyre fontosabb, hogy otthon érezzük magunkat a net világában, nemcsak abban az értelemben, hogy birtokában legyünk a használatához szükséges készségeknek, hanem abban is, hogy azt a saját képünkre formáljuk, megtervezzük webes arculatunkat, berendezzük saját környezetünket a virtuális világban.

Ez nemcsak magánügyeinkre igaz: tudományos „dolgozószobánkat” is berendezhetjük. Telerakhatjuk digitális könyvespolcunkat könyvekkel és cikkel, virtuális katalógusunkat mindenféle bitekből összeálló cédulákkal, meghívhatjuk környezetünkbe a legkiválóbb szakértőket vagy éppen kedvenc kollégáinkat is. Ennek a modul rendszerben felépíthető digitális dolgozószobának az „extráit” mutatjuk be e szám hasábjain.

Építkezzenek bátran: minden alkatrész a kezük ügyében van, az összerakás gyerekjáték, a tartósság... Hát igen, biztos, hogy az elemek folyamatosan változni fognak, de kivenni, beilleszteni, újraszerkeszteni egy pillanat kérdése csak. És senki sem nyújt be számlát érte. (OÉ)

ESZKÖZÖK TUDOMÁNYOS MUNKÁHOZ

A böngészők nemcsak a weblapok megjelenítésére valók, hanem egyre inkább megfigyelhető, hogy a fejlesztők célja a *testreszabhatóság*. Minden felhasználó egyéni igényei szerint, programozói tudás nélkül alakíthatja ki a leghasználatóbb felületet. Ne csak a megjelenítés átalakítására, egyes menüpontok elrejtésére vagy a gombok átrendezésére, esetleg a „homokóra” kicserélésére gondoljunk! A fejlesztő szakemberek és az önkéntes

programozók különböző kis ún. beépülő modulokat készítenek, amelyek megkönnyítik a mindennapi munkát. Az ingyenesen elérhető Mozilla Firefox böngésző fejlesztői élen járnak e téren is, és a modulok legtöbbje működik a Netscape Navigator 9-cel is. A beépülő alkalmazások között népszerű az **AdBlock Plus**, mely a felugró ablakokat tiltja le, a **Sage**, amely egy RSS-olvasó vagy a **Googlepedia**, ami akkor jó, ha Google-ben keresünk valamit, mert azt a Wikipédiában is lekeresi és a találati képernyő jobb oldali sávjában behozza.

Néhány alkalmazást a tudományos munkában is használhatunk:

BioFOX – a *genetikai kutatásokhoz*

A **bioFOX** célja, hogy számos – bioinformatikusok számára hasznos – a Firefox és Seamonkey böngészőkben használható bővítményt hozzon létre. Gének vizsgálata során szükségessé válhat azoknak valamely adatbázisból (NCBI, Swiss-Prot) történő letöltése és a nukleotid szekvencia fordítása; az adott nukleotid/fehérje szekvencia hatásának keresése (blastn, blastp stb.); az adott nukleotid/fehérje szekvencia tulajdonságainak számítása (töltés, mól tömeg, AT/GC arány stb.); különböző formátumok átalakítása (Genbank, Fasta, Swiss-Prot stb.); sejten belüli elhelyezkedésének becslése (PREDOTAR, TargetP, pSORT stb).

BioBAR – *biológiai információk és adatbázisok kereséséhez*

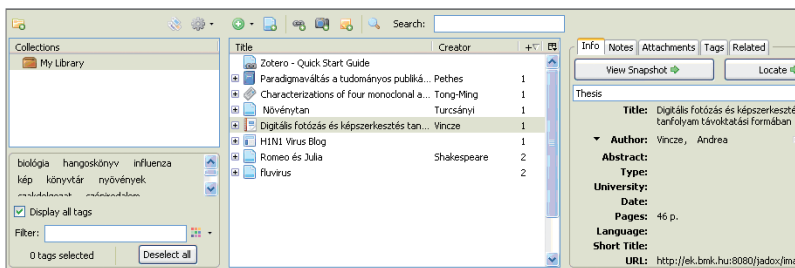
A keresősáv beépül a böngészőablak tetejére. Különböző adatbázisokban futtathatjuk le a keresést, legyen az genetikai, működésre vagy felépítésre irányuló, irodalmi adatra vonatkozó, taxonómiai, az állat- vagy növényvilágot érintő kérdés. Hol kereshetünk: EBI (European Bioinformatics Institute) adatbázisa, DDBJ (DNA Databank of Japan) PubMed, Google Scholar, SCIRUS. A találatok új ablakban jelennek meg, onnan léphetünk tovább. Ez a kiegészítő csak a Firefox 2.x verzióival működik, a 3-as verzióhoz még nem érhető el a fejlesztés.

Zotero (<http://www.zotero.org/>) – *irodalomrendszerező*

Szintén ingyenes kiegészítő, a Firefox 2.0-tól használható. Segítségével összegyűjtött cikkeket, pdf-fájlokat, letöltött könyveket tudunk kezelni, rendszerezni, hivatkozáshoz felhasználni. A <http://www.zotero.org/> honlapról telepíthető. Telepítés után a böngésző ablak aljában bújjik meg.

Ha a világhálót böngészve bárhol, az Amazon.com-on, a Google Books oldalon, a Library of Congress-ben vagy az OSZK katalógusában olyan weblapot találunk, amely egy elektronikus könyvet takar, azt a címsor végén egy kis 'könyv' ikon jelzi. A magyar fejlesztésű Könyvtárportál (www.konyvtar.hu) Könyvsegéd nevű beépülő alkalmazásával a legtöbb hazai katalógus is **zotero**-baráttá vált. Ha az oldalon több e-könyv is fenn van, akkor 'mappa' ikont látunk.

A **zotero** feltöltése két módon lehetséges. A menteni kívánt oldalon előhívjuk a kis alkalmazást, majd az 'Új elem létrehozása aktuális oldal alapján' gomb segítségével elmentjük az oldalt. Az adatokat mi magunk is kiegészíthetjük, megjegyzéseket fűzhetünk hozzá, sőt saját tárgyszavakkal, jellemző „tagekkel” láthatjuk el. De önállóan is létrehozhatunk új elemet, mely nemcsak weblap vagy könyv, hanem akár blog, térkép, jogszabály, szakdolgozat vagy cikk is lehet. Tehetünk hivatkozást egy adott oldalra, mintegy kedvencként elmentve. Pillanatfelvételt is létrehozhatunk az oldal aktuális állapotáról és egyszer-

A Zotero ablak

rűen lementjük az oldalon lévő összes képet a **zotero** mappájába.

Hasonló elven gyűjthetjük a cikkeket a Google Scholarból, a Pubmedből, az EBSCO Academic Search Premier adatbázisból. Ha lementettük az érdekes tételeket, elkészíthetjük a bibliográfiánkat. A jobb alsó sarokból előhívjuk a **zotero**t. Jelöljük ki az elemeket (Ctrl lenyomásával többet is), majd a jobb egérgombbal előhívott menüből válasszuk ki a „kijelölt tételekből bibliográfia készítése” opciót. A következő ablakban a bibliográfia stílusát kereshetjük ki (sokféle közül választhatunk: <http://www.zotero.org/styles>), majd elmentjük az eredményt doc, pdf vagy rtf-fájlként a gépünkre. Hasonló módon 'jelentés' (report) is generálhatunk, ami lényegében a kijelölt tételekből létrehozott katalógus.

Gyakorlatilag ezen alkalmazás segítségével weblapokat rendszerezhetünk. Saját jegyzeteinket kiegészítve, „tagekkel” megszerezve könnyen kereshető adatbázist építünk saját felhasználásra.

Egy külön beépülő modul segítségével a Word is kezelni tudja a **zotero**ba mentett anyagokat, így munka közben felhasználhatjuk ezeket hivatkozáshoz:

http://www.zotero.org/documentation/microsoft_word_integration

Ha a Firefox hordozható verzióját (portable Firefox) telepítjük egy pendrive-ra és azután ebbe a böngészőbe installáljuk a **zotero**t, akkor az elmentett tételeket bárhova magunkkal vihetjük, és elérhetjük őket az USB-eszközről megnyitott böngészőből.

Hátrányai között említhetjük, hogy csak a saját gépen, vagy a hordozható eszközön tárolódnak az adatok, valamint azt, hogy eddig még csak Firefox alatt működik, de folyamatos fejlesztés alatt áll.

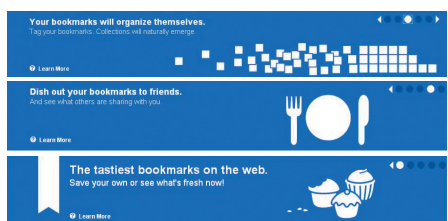
A **zotero** használatához további segítséget nyújtanak az alábbi honlapon található angol nyelvű bemutatók:

http://www.zotero.org/support/quick_start_guide (MK)

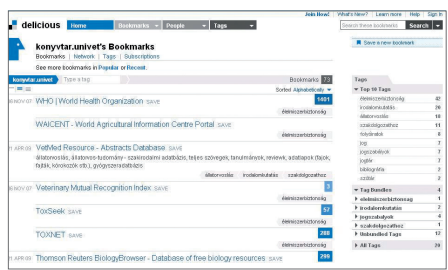
ennek kiegészítésére megjelentek az „*inter-netes könyvjelző*” szolgáltatások, amit az ember bárhonnán, bármikor használhat és akár meg is oszthat másokkal (social bookmark). Ismerjük meg a három népszerű és a könyvtár által is használt szolgáltatást, a **Delicious.com**-ot, a **Diigo.com** nevű tudományos tudásmegosztót és a **Netvibes** honlapgyűjteményt. A két első szolgáltatáshoz rendelkezésre állnak a böngészőbe (pl. Firefox) beépülő alkalmazások, amelyek lehetővé teszik a könyvjelzők egy mozdulattal való elmentését, és címkékkel való ellátását. A harmadik pedig lehet akár indító oldal a szakmai információkereséshez.

Delicious.com

A **Delicious** ingyenes és bárki számára könnyen használható. Az elmetett oldalakhoz „tageket” (címkéket) is megadhatunk, amelyek alapján később csoportokba rendezhetjük és könnyebben megtalálhatjuk őket. Minden linknél megjeleníti azt is, eddig hányan vették fel az adott oldalt a saját gyűjteményükbe, ezzel megmutatva a közösség esetleges pozitív értékelését. A közösségi megítélés működőképességét az elmúlt évek több sikeres szolgáltatása, mint például a Wikipédia is igazolja.

A könyvtár oldala <http://delicious.com/konyvtar.univet> címen érhető el. Jelenleg az étel-miszer-biztonsággal, a jogszabályok keresésével kapcsolatos, illetve az irodalomkutatáshoz használható oldalakra vezető linkeket gyűjtöttük itt össze (de van már szótár és szöveg illetve weblap fordító link is).

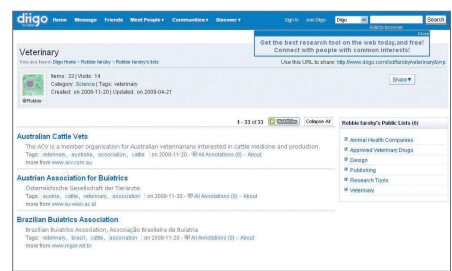
INTERNETES KÖNYVJELZŐK/ KEDVENCEK

Az internet indulása óta a használók széles táborra megismerkedett a kedvencek/könyvjelző eszközzel, amely lehetőséget adott a meglátogatott és érdekesnek ítélt weboldalak címének elmentésére a böngészőben. Később

Diigo.com

A Diigo célja egy tudás megosztó, illetve kutatás segítő közösségi szolgáltatás létrehozása, ahol az azonos érdeklődési körrel rendelkező felhasználók (akár kutatócsoportok, szakállatorvosok, munkacsoportok, egyetemi tanszékek stb.) könnyen és gyorsan megoszthatják egymással az érdekesnek ítélt oldalakat, de akár cikkek linkjeit is. A szolgáltatás a nevét a „Digest of Internet Information, Groups and Other stuff”¹ rövidítéseként kapta.

A szolgáltatás a <http://www.diigo.com/> címen érhető el. (WB)

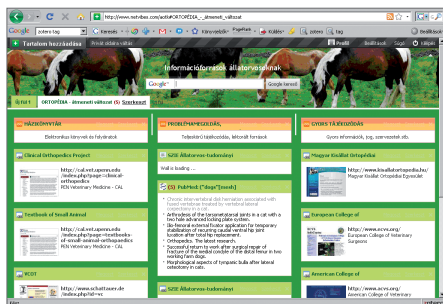
Netvibes

A **Netvibes** egy olyan, személyre szabható böngésző oldal, ahol mindent szabadon megváltoztathat, beállíthat a felhasználó. Összegyűjtheti kedvenc oldalait, alkalmazásait, létrehozhat hírcsatornákat, megváltoztathatja az egyes modulok beállításait, egyéni arculatot alakíthat ki stb. A változások azonnal elmentődnek, és a személyre szabott oldal nyitható meg bárhol, ahol az internetet kívánjuk használni, csak be kell lépni a **Netvibes**-ba.

A könyvtár már évek óta használ egy „fiatalos” **Netvibes** oldalt az olvasótermi gépeken, amelyen a hallgatók számára legfontosabb oldalak egy metatűj mozdulattal elérhetők. A <http://www.netvibes.com/aotk> oldalon pedig igyekszünk folyamatosan gyűjteni az állatorvosok számára leghasznosabbnak bizonyult oldalakat, adatbázisokat, keresőket, internetes forrásokat. A különböző tematikus „fülek alatt” speciális témák, szakterületek sajátos információi találhatóak.

A **Netvibes** tetszés szerint lehet bárhol megnyitható kezdőlap, forrásgyűjtemény, a kollektív bölcsesség oldala. (Az oldal képét lásd a következő lap tetején.)

¹About Diigo. URL: <http://www.diigo.com/about>

SUPERCOURSE

<http://www.pitt.edu/~super1/index.htm>

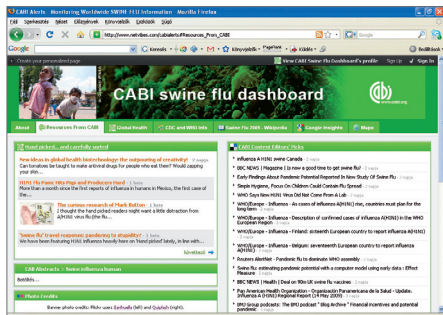
A WHO-nak a Pittsburgi Egyetem keretében működő központja létesített egy nyitott archívumot a világot érintő egészségügyi és betegségmegelőzési kérdésekről, amelybe 174 ország 64.000 tudosa „adja be” előadásait 30 nyelven. A gyűjteményben több, mint három és fél ezer előadás anyaga található meg, mert meggyőződésük szerint a globális problémák egyik legjobb megoldási módja a tanulás, a tudás megosztása. (Sajnos a többi kelet-európai országtól eltérően hazánk még nem szerepel az ún. tükör honlapot gondozók között, de magyar szerzők előadásai is megtalálhatók a gyűjteményben.)

A viszonylag egyszerű forma gazdag tartalmat takar, többek között az ember-állat interakció témájában is, természetesen első sorban a zoonózisokról, de más állatorvosi témájú előadások is vannak például számos vírusról, a kutyák szívférgességéről, a leptospirozisról, kutyák osteosarcomájáról és más sok egyébről.

AZ 'ÚJ INFLUENZA' HÍREI

A CABI a következő hetekre ingyenesen elérhetővé tette közegészségügyi szakirodalmi adatbázisát, a **Global Health**-et, hogy ezzel is támogassa a „sertésinfluenza” elleni fellépést. (<http://www.cabdirect.org/globalhealth>)

A keresés az 1900-tól napjainkig megjelent valamennyi közegészségügyi cikkben lehetséges (tehát például a nevezetes spanyolnáthára vonatkozó irodalmat is megtalálhatjuk az adatbázisban!). A keresés menete megegyezik a VetMed Resource-ban használatossal (ismertetése itt található: <http://konyvtar.univet.hu/oktat/tutorial.php>), mindkettő a Cab Direct platformot használja.

A hagyományos forrás mellett a CABI is összeállított a témában egy Netvibes oldalt, az ún. **Swine flu dashboard**-ot, amelyen számos forrást összegyűjtött, és ezeket folyamatosan bővíti, frissíti:

www.cabdirect.org/globalhealth.

MKGY

Ezt írta Magyary-Kossa Gyula lendületes betűkkel, kék postaironnal legtöbb könyvének előzéklapjára. Sok másokban pedig ezt olvashatjuk: *Kóssa Gyula ajándéka*. (Csak 1909-től használta az összetett nevet.) Ezek az apró momentumok is hozzájárulnak ahhoz, hogy közelebb kerüljünk Magyary-Kossa Gyulához, a tudósemberhez. Arcképe, amelyet Mayer Alajos 1909. május 1-jén, tehát éppen 100 éve fejezett be, az elmaradhatatlan szívarral a kezében, fehér köpenyben ábrázolja: mintha éppen csak leült volna munka közben néhány percre, elgondolkodva a kísérlet menetén vagy éppen egy-egy vitatott történelmi adaton, rejtélyen.

Semmi kétség: Magyary-Kossa Gyula több ember munkáját végezte el: nemcsak a gyógyszer-tan és a toxikológia professzora volt 40 éven át, nemcsak kiváló farmakobotanikus, hanem a történelmi kutatás szerelme, termékeny író is. Győry Tiborral és Pataki Jenővel folytatott, nemrégiben sajtó alá rendezett levelezése megmutatja, milyen szenvedélyes érdeklődéssel lehet egy-egy tárgy története felé fordulni. Legendás fogadások, komoly sértődések övezhették a pontosságára, a historiai oknyomozásra irányuló erőfeszítéseket.

Az állatorvos társadalom számára talán a legfontosabb mégis a *Magyar állatorvosi könyvszet 1472-1904* című munkája, amely nemcsak kimerítő bibliográfiája a szakmának, hanem a szerzők életrajzának rövid foglalata is, s ezen keresztül a magyar állatorvoslás „történelemkönyve”. A kötet egyik kézíratos jegyzetekkel, kiegészítésekkel, sajtó-kivágatokkal, partecédulákkal teleírt és -ragasztott példányát kaptuk meg nemrégiben.

A kiegészítésekből kitűnik, hogy Magyary-Kossa folyamatosan javította művét, minden tudomására jutott adatot ellenőrzött, ezeket javította, megörökítette. A tárgyyszerű adalékokon kívül fontosak azok is, amelyek az „állatorvosi legendáriumban” illenek, és sokszor úgy kezdődnek: „Hutýra mesélte...”. Lehet, hogy e megjegyzések már csak kegyeleti okokból sem fognak bekerülni a hivatalos állatorvostörténet nyomtatott oldalaira (erről egyéni gyorsírás használatával is gondoskodott a tapintatos szerző), de egy-egy mondat beszélgetések, múzeumi, temetői séták során szóban átadódik az ifjabb állatorvos-generációknak. Ez reményeink szerint hozzájárul ahhoz, hogy az évtizedekkel, évszázadokkal ezelőtt eltávozott elődök emberi közelségbe kerüljenek hozzájuk.

Most már a családi könyvtár több értékes darabja is megtalálható régi könyveink között, például „MKGY” görög nyelvű bibliája (szintén telejegyzetelve), benne jelzés az ismert szakaszról: „Ama nemes harcot meg-harcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam.” 2Tim. 4.7., Albert nagybátyja anekdota-kötete, fia dolgozatai.

Hálásak vagyunk a családnak, jelesül Magyary-Kossa Editnek, hogy adományával és elbeszéléseivel folyamatosan árnyalja szakmatörténelmi könyvgyűjteményünk névadójáról, Magyary-Kossa Gyuláról kialakított képünket. Legutóbb két csodálatos festményt küldött: Kossa Károlyét, a korán elvesztett édesapáét, aki a Pallagi Felsőbb Gazdasági Tanintézet tanára volt, és Tompa Constanciáét, az édesanyáét, aki tanítóképző-intézeti igazgatónőként nevelte a négy árván maradt gyermeket.

Az elmúlt héten bensőséges ünnepségen vette a kar birtokba a képeket és köszöntötte az adományozót. Külön örömmre szolgált, hogy Edit asszony magával hozta Magyary-Kossa Gyula Új-Zélandban élő dédunokáját, akinek minden bizonnyal könnyebb már maga elé képzelni a sohasem látott dédapát most, hogy kézbe vehette kedves könyveit, és érezhette az ódon gyűjtemény másához nem hasonlítható, varázslatos múltzagát.

A látogatásukat követő napon került sor a magyar állatorvostörténet fakultáció hallgatóinak versenyvizsgájára. A hallgatók érdeklődése és felkészültsége reménnyel tölt el bennünket: lesznek, akik az MKGY bejegyzésű könyveket is forgatják. (O.É.)